

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, доцента кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Ніколаєску Інни Олександрівни

про дисертаційну працю **Мнишенко Катерини Володимирівни**
«Формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011– Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Аналіз та оцінку дисертації Мнишенко Катерини Володимирівни здійснено на основі вивчення її змісту, анотації та основних наукових праць. Узагальнені результати наводимо у наступних положеннях.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Проблема розвитку дитини дошкільного віку набуває особливої актуальності на теренах української держави, стає одним із пріоритетних напрямів її державної політики в освітній галузі, покликаний забезпечити різнобічний розвиток дитини відповідно до її нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей, культурних потреб.

Чинна нормативно-правова база з питань дошкільної освіти спрямовує зусилля освітян України на забезпечення всебічного розвитку особистості дітей дошкільного віку, формування ключових компетентностей, з-поміж яких чільне місце посідає художньо-естетичний розвиток дошкільників.

Успішне розв'язання цих завдань в умовах інформаційного суспільства залежить від якісного освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, який спрямовано на формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості.

У контексті проаналізованих тенденцій актуальність дисертаційної роботи Мнишенко К. В. є незаперечною та актуальною для педагогічної науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Як засвідчив аналіз змісту дисертаційної роботи Мнишенко К. В., виконаної у рамках теми науково-дослідницької роботи кафедри дошкільної освіти «Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах інтеграції

України в Європейський освітній простір» (державний реєстраційний номер 0121U109684), стрижневою ідеєю дослідження є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності модель формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості та педагогічних умов досліджуваного процесу.

Наукова новизна одержаних результатів. Реалізація спроектованого Мнишенко К. В. наукового пошуку обраної проблеми відображена у науковій новизні дослідження, яка полягає у проведенні абстрактно-логічного аналізу змісту ключових понять наукового доробку; виокремленні та обґрунтуванні компонентів, критеріїв й рівнів сформованості основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості; розробленні моделі формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості та обґрунтуванні педагогічних умов підвищення ефективності досліджуваного процесу.

Констатуємо, що у дисертаційній роботі представлено всі необхідні рівні наукової новизни отриманих Мнишенко К. В. результатів дослідження.

Ступінь обґрунтованості сформульованих здобувачкою наукових положень, висновків і рекомендацій значною мірою забезпечується цілісністю дисертаційної роботи, у якій викладений матеріал комплексно розкриває проблему дослідження. Кожен наступний підрозділ дисертації органічно пов'язаний із попереднім, поглиблює науковий пошук, послідовно вирішує визначені Мнишенко К. В. завдання, що забезпечило реалізацію поставленої мети дослідження.

Наукові висновки та рекомендації, сформульовані Мнишенко К. В., базуються на ретельному аналітичному опрацюванні дослідницею офіційних вітчизняних і міжнародних документів з питань дошкільної освіти, зокрема базових навчальних програм дошкільної освіти; наукових доробків українських та зарубіжних учених, які досліджували дотичні проблеми; матеріалів українських та зарубіжних періодичних видань; національних і міжнародних електронних баз даних.

Здійснений авторкою теоретичний аналіз наукових поглядів зарубіжних та вітчизняних учених, систематизація та узагальнення різноманітних джерел інформації, безумовно, сприяли ґрунтовному вивченню та повноті висвітлення досліджуваної проблеми, адекватному вибору шляхів вирішення завдань дослідження.

Структура, зміст, наукова та практична значущість дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Понятійний апарат дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження), представлений у «Вступі» дисертації, на нашу думку, в цілому, відповідає вимогам наукового рівня доктора філософії.

Загалом, зміст дисертаційної роботи відповідає меті й поставленим завданням та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 329 сторінки, з них 184 – основного тексту. Унаочнення отриманих даних підвищується завдяки 11 рисункам та 13 таблицям, представленим у дисертації.

У першому розділі – *«Теоретичні основи формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»* – дослідницею проведено теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з дослідженої проблеми; уточнено сутність базових понять дослідження; проведено ретроспективний аналіз проблеми художньо-естетичного розвитку особистості в цілому, і дитини дошкільного віку, зокрема.

На увагу заслуговує сформульоване дисертанткою авторське визначення поняття «художньо-естетична культура здобувачів дошкільної освіти», яке трактується як частина загальної культури особистості, що об'єднує систему уявлень про художню красу світу, художньо-естетичні цінності, певні вміння в галузі художньо-естетичних технологій і потребу в їх використанні, творчий підхід до здійснення художньої діяльності.

У другому розділі – *«Моделювання процесу формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»* – Мнишенко К.В. розкриває структуру художньо-естетичної

культури вихованців дошкільних установ; а також ретельний аналіз наукових праць дав змогу здобувачці виокремити емоційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний компоненти ключового поняття дослідження.

Відмітимо також неабияку практичну значущість розробленого та адаптованого в контексті досліджуваної проблеми *діагностичного інструментарію* для визначення рівня сформованості основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості.

На позитивну оцінку заслуговує здійснене дисертанткою визначення та обґрунтування педагогічних умов формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості, а саме: інтегрування у змісті виховної роботи з дошкільниками різних видів художньої творчості (літературної, музичної, театральної, хореографічної, образотворчої); застосування проєктної освітньої технології, яка активізує проблемно-пошукову діяльність дітей і забезпечує формування у них досвіду емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва у тісному зв'язку з життєвою практикою; організація партнерської взаємодії з батьками як референтними особами, котрі сприяють інтеріоризації дітьми цінностей народної культури та зразків художньо-естетичної творчості.

На увагу також заслуговує розроблена Мнишенко К.В. педагогічна модель формування основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості.

Проведена експертиза дисертації свідчить, що здобувачу не тільки вдалося оптимально гіпотетично визначити стратегію наукового пошуку, а й забезпечити його повну реалізацію, експериментальну перевірку, про що описано в третьому розділі дослідження *«Дослідно-експериментальна робота з формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»*.

Вважаємо за доцільне відзначити практичну цінність дисертаційної роботи Мнишенко К. В. для вітчизняної системи освіти, зокрема детальний опис методики реалізації педагогічних умов формування основ художньо-естетичної

культури у вихованців закладів дошкільної освіти засобами народної творчості, що включала використання технології роботи з фольклорними творами, методику навчання дітей переказу народних казок за допомогою карток В. Проппа, методи і прийоми роботи з казкою Дж. Родарі; технологію організації образотворчої, музичної, проєктної, театралізованої, ігрової діяльності здобувачів дошкільної освіти, інформаційно-комунікаційні технології навчання.

Дисертаційна робота Мнишенко К. В. завершується висновками, у яких послідовно відображено основні результати здійсненого дослідження та які переконливо свідчать про повноту розв'язання поставлених завдань наукового пошуку, здатність здобувачки на належному науковому рівні подати теоретичний та емпіричний матеріал, надати йому чіткості й визначеності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів здійсненого дослідження, вважаємо за доцільне висловити певні міркування щодо окремих зауважень і дискусійних моментів:

1. На наш погляд, більш чітко необхідно диференціювати співвідношення базових понять дослідження: «художньо-естетична культура», «художньо-естетична культура здобувачів дошкільної освіти» та «художньо-естетична компетентність дошкільників, які представлено у першому параграфі дослідження.
2. У процесі теоретичного дослідження порушеної проблеми варто було б розглянути зарубіжний досвід формування основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку.
3. Дослідження значно виграло, якби при обґрунтуванні першої педагогічної умови «Інтегрування у змісті виховної роботи з дошкільниками різних видів художньої творчості (літературної, музичної, театральної, хореографічної, образотворчої)» дисертантка не тільки би проаналізувала основні нормативні та методичні документи дошкільної освіти, а й презентувала погляди провідних науковців дошкільної освіти у розрізі досліджуваної проблеми.

4. Вважаємо, що в описі авторської моделі досліджуваного процесу доцільно було б подати етапи формування художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості.

5. У додатках дисертації представлено авторську гру «Моя країна – Україна», яка посіла призове місце у номінації «Електронно-освітній ресурс» у міському конкурсі «Ярмарок фахових сподівань». На наш погляд, методику застосування гри доцільно було описати більш детально у тексті наукового дослідження.

Водночас стверджуємо, що висловлені зауваження і дискусійні положення не знижують загальної цінності наукової роботи та не впливають на загальне позитивне враження щодо дисертаційної роботи Мнишенко К. В., у якій наявні прогресивні авторські ідеї та оригінальні підходи до вирішення завдань і досягнення мети дослідження та яка відповідає всім встановленим вимогам до наукових праць такого рівня.

Порушень академічної доброчесності не виявлено: у разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, у дисертації завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право.

Загальний висновок. На підставі здійсненого аналізу можемо стверджувати, що дисертаційна робота Мнишенко К. В. є завершеним, самостійним науковим дослідженням, а його результати мають важливе значення для теорії і методики вищої педагогічної освіти та для організації дошкільної освіти.

Таким чином, констатуємо, що дисертація відповідає спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р.

№ 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її автор, Мнишенко Катерина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
доцент кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

І. О. Ніколаєску